27 OCAK 1954… KARA GÜN … KÖY ENSTİTÜLERİ KAPATILDI

17 Nisan 1940-27 Ocak 1954

Köy Enstitüleri'nin açılış ve kapatılış tarihleri.

Kısa sürede, her türlü zorluğa karşın; 17.342 Öğretmen, 8.756 Eğitmen, 7.300 Sağlık Memuru'nu Türkiye'ye kazandırdı.

Anadolu'nun, Aydınlanma ve Kalkınma Projesi olan Köy Enstitüleri, ayrıca ülkemize 57 yazar ve şair kazandırdı. **(2. Dünya savaşının tüm acımasız etkilerinin görüldüğü bu yıllarda Türkiye'de insanların çoğunluğu köylerde yaşıyordu. Kalkınma ve aydınlanmanın köylerde başlaması gerekiyordu.**

Kısa süren devrede Kemalist Devrimler altyapı ilişkilerini değiştirememiş, daha doğrusu değiştirme olanak ve zamanını bulamamış. Atatürk'ün ölümünden sonra da devrimlerin yarattığı ters izlenim toplumun egemen güçlerince denetlenmiş ve Kemalist yönetime karşı halk gizli bir ayaklanma ortamına sokulmuştu(r)… Toplumun eski yapısına hakim olanların ve ekonomik hayattaki yeni güçlerin yönetici kadroca girişilen bazı hareketler karşısındaki tepkisi çok daha etkili olmuş (oldu) ve yığınlardan gelen o temel tepkiye öncülük etmiştir (etti)…

Savaş ekonomisinin gereği olarak benimsenen ekonomik ilkeler ve uygulamalar ile toplumdaki hoşnutsuzluklar bir kat daha artmıştı (arttı). Varlık Vergisi kanunu ile Çiftçiyi Toraklandırma Kanunu'nun tepkileri Meclis'e kadar ulaştı. Kemalizmin bağımsız toplum, özgür yurttaş yaratma amacı terk edilerek, 2. Dünya Savaşı sonrasının gelişmeleri ile de biçimsel demokrasiye doğru eğilimler arttı. Bu devrenin en önemli ve ilginç olayı 1940 yılında Köy Enstitülerinin kurulmasıydı. Köy Enstitüleri, tüketici eğitimden üretici eğitime geçilerek toplumun yeni baştan örgütlenmesini amaçlayan bir "kansız ve sessiz devrimdi. Bu girişim egemen çevrelerin baskısı ile önlendi ve Enstitüler kapatıldı.")

Uğur Mumcu'nun "Sessiz Devrim: Köy Enstitüleri" başlıklı yukarıdaki makalesi, aslında Köy Enstitüleri'nin öz anlatımıdır. Kırsaldaki yoksul çocukları, uygulamalı, "üretim için eğitim" anlayışıyla eğitip yetiştirerek ve maddi-manevi destekle yine kırsala tam donanımlı gönderen; TÜRKİYE'YE ÖZGÜ BU SİSTEM TBMM'ne 17 Nisan 1940 tarihinde getirilen bir kanunla Kabul edilmişti. O zaman TBMM'de 426 M.Vekili bulunuyordu. Bu kanun oylamasına C.Bayar, A.Mendres gibi 148 muhalif vekil katılmamış, kanun 278 vekilin oy birliği ile Kabul edilmişti.

Uğur Mumcu'nun belirttiği gibi küçümsenmeyecek karşıtların olduğu ortamda artık sıra uygulamadaydı.

Milli Eğitim bakanlığı'na H.Ali Yücel, İlköğretim Genel Müdürlüğüne İ.Hakkı Tonguç getirilmişti ve 1946 yılına kadar çok önemli işler başarılmıştı. Anadolu aydınlanıyor, köyler ve köylülerde önemli kalkınma, bilinçlenme etkileri görülüyordu. Topyekün bir seferberlik başlamıştı.

Ne var ki;

- Anadolu topraklarının %70'ini elinde bulunduran toprak ağaları,
- Harf Devrimi sonucu ellerinden kazançları alınan medrese hocaları,
- 2. Dünya Savaşı sonrası, iktidarın ABD bloku yanında yer almasıyla oluşturulan yoğun Amerikancı ve antikomünizm propagandaları
- TBMM'de C. Bayar, A.Mendres, R.Koraltan, E. sazak gibi enstitü karşıtlarının sözcülüğünü yapanların ABD desteğiyle de yoğun çalışmaları,
- C. Başkanı İ.İnönü başta olmak üzere iktidar partisi olan CHP'nin enstitü karşı çıkışlara yeterince karşı çıkamayıp ödünler vermesi (C. Başkanı İ.İnönü'nün demokrasiye ve çok partili sisteme bağlılık gerekçesiyle CHP'den istifa etmesi, ilk İmam Hatip Okulu'nun açılması… gibi..) nedenleri, aslında 27 Ocak 1954 tarihinden de önce bu aydınlanma yuvalarının sonunu gösteriyordu.

Her ne kadar, haksız ve acımasız muhalefet yürüten Mendres, Polatkan, Köprülü üçlüsü Eylül 1945'te CHP'den ihraç edilseler de yol ayrımı artık kesinleşmişti.

7 Ocak 1946'da DP kuruldu. 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimleri kazanıp iktidar oldu. M.Eğitim Bakanı da Tevfik İleri oldu. Köy Enstitüleri'ne ardarda müfettişlerin belli amaçlarla gönderilmesi, öğrenci ve öğretmenlere akıl almaz suçlamaların yapılması, ödeneklerin kesilmesi… vb. uygulamalarla sona gelindi.

27 Ocak 1954 tarihinde Türkiye'nin ışık saçan yuvaları, Köy Enstitüleri kapatıldı.

"Köy Enstitüleri, yöneten kesimden daha akıllı bir vatandaş profile oluşturuyor.. Bu kabul edilemez."(B.Bakan A.Mendres).

"Köy Enstitüleri kesinlikle komünist uygulama değildi. Doğuda en yüksek eğitim gören insan benim. Üstelik Rus ordusunda görev yapan biriyim.. Köy Enstitüleri, bizim devlet üzerindeki gücümüzü kaldırmaya yönelikti. Bunu içimize sindiremedik. Benim Van yöresinde 258 köyüm var. Bunlar devletten çok bana bağlılar. Ben ne dersem onu yaparlar. Ama köylere öğretmenler gidince benim gücümden başka güçler olduğunu öğrendiler. Bölgede ağaları örgütledim… Örgütlü olarak DP ile pazarlığa girdik, kapattık." (DP Van M.Vekili, toprak ağası Kinyas Kartal).

"Köy Enstitüleri neden Kapatıldı ?" sorusunu bu iki açıklamadan daha iyi ne anlatabilir ?=

Ne oldu peki ?

Olan ülkeye oldu.

Bugün eğitim tarikat, cemaat ve vakıflara terkedilmişse, gericileşmişse, "kindar-dindar" nesil yetiştirme konuşuluyorsa, eğitim paralı, ticari hale gelmiş, bilimsellikten uzaklaşmışsa, üretim ve istihdama yönelik eğitim yapılmıyorsa, eşit değilse, herkes ulaşamıyorsa, öğretmen liseleri bile kapatılmışsa, hasılı eğitimimiz bitmişse bu içine düşürüldüğümüz durumun ana nedenlerinin Köy Enstitülerinin kapanmasında, kapatılmasında, sorumlularının da emperyalistlerin ve yerli işbirlikçilerinin olduğunun bilicinde olmamız geretiği bilinmelidir. Kısacık sürede Ülkemizin yüz akı olan Köy Enstitülerini ve Yüksek Köy Enstitüsü'nü kuranları, emek verenleri, öğrencilerini, öğretmenlerini saygı, şükran ve minnetle anıyoruz.

Turgut Ünlü
Eğitimci